

consecratus, eo ipso in forum ecclesiasticum transit, et a sæculari exemptus est.

18. *Clerici tam quoad vim directivam quam coactivam sunt exempti.* — Hinc ergo optime infertur, clericos esse exemptos absolute a jurisdictione temporali principum, quia hæc jurisdictio præcipue versatur circa subditos ratione corporum, et consequenter circa omnia illa, quæ ad convenientem conservationem vitæ corporalis ordinantur, ut in tertio libro late ostensum est; ergo si clerici sunt exempti a jurisdictione principum, etiam secundum corpora, profecto ab eorum jurisdictione temporali exempti sunt. Unde etiam concluditur non solum esse exemptos clericos a potestate principum quoad vim directivam, utique disponendo vel gubernando illos in his, quæ ad actiones præsentis vitæ spectant, sed etiam quoad vim coactivam; tum quia una subjectio non separatur ab alia, nec potest recte consistere sine alia, et ideo quoad utramque sunt Pontifici subjecti ex divino jure, et consequenter ab aliis exempti; tum etiam quia non minus necessaria est hæc exemptio ad cultum Dei, et convenientem usum rerum cultui divino dicatarum, quam alia. Ideoque merito dixit Nicolaus Papa, in epist. ad Michaelem imperatorem: *Hi, quibus tantum humanis rebus, et non divinis præesse permissum est, quomodo de his per quos divina ministrantur, judicare præsumant, penitus ignoramus.* Et hoc etiam multum confirmant verba illa Concilii Lateranensis, sub Leone X: *A jure tam divino quam humano, laicis potestas nulla in ecclesiasticas personas attributa est.* In quibus imprimis adverto de omni potestate esse sermonem, ac proinde non spirituales tantum, sed temporalem comprehendere; imo hanc posteriorem præcipue, quia de altera nulla erat controversia. Deinde supponit Concilium laicos non posse habere ullam jurisdictionem in ecclesiasticas personas, nisi aliquo jure divino vel humano sit illis concessum. Unde necesse est ut vel supponat jure naturali laicos illam non habere, vel certe ut sub jure divino tam positivum quam naturale includat, alias diminute procederet, et nihil concluderet. Ergo intentio Concilii est, laicos ex vi juris divini non habere talem jurisdictionem in clericos, quia neque jus divinum positivum illam tribuit, ut est per se notum, nec naturale illam permittit, sed clericos eximit a jurisdictione laicorum, eo ipso quod speciali titulo eos Pontifici subjecit. Denique adverto, etiam aliam

partem de jure humano, de canonico maxime intelligi, de quo est illa sententia manifesta. De civili autem nullam rationem videtur Concilium habuisse, quia supponit non esse potestatem in principibus temporalibus ad tale jus validum constituendum, cum ad hoc ipsum jure divino potestatem non habeant.

19. *Exemptionem hanc in omni rigore esse de jure divino.* — His præterea addi possunt alia Concilia generalia, et provincialia supra adducta, quæ constanter docent esse hanc exemptionem de jure divino; quod potest et debet cum proprietate intelligi juxta materiæ capacitatem. Non dicitur autem proprie de jure divino, quod immediate ab Ecclesia statuitur, etiam si ex præcepto vel potestate jure divino datis originem ducat. Sicut potestas regia non est, nec proprie dici potest esse de jure divino, etiamsi a naturali lege et potestate ducat originem. Et ob eandem rationem nec cæremoniæ ecclesiasticæ extra sacramenta dicuntur esse de jure divino, neque etiam jurisdictio Episcoporum, juxta opinionem eorum, qui a Pontifice immediate conferri censent. Cum ergo Concilia de hac exemptione tam constanter et absolute dicant esse de jure divino, profecto cum majori proprietate intelligenda sunt. Et similiter Concilium Tridentinum ait hanc exemptionem esse ex ordinatione divina, rectissime intelligitur juxta communem modum jurium, quod sit ordinata et constituta ab ipso Deo, et declarata ac stabilita per canonicas sanctiones. Accedit quod ipsimet imperatores, non lege quidem humana seu ecclesiastica, sed ratione fide illustrata ducti, exemptionem hanc recognoscere potius quam concedere visi sunt.

20. Sic Carolus Magnus, in suo Capitulari, lib. 6, c. 109, cum ita sanxisset: *Clerici non sæcularibus judicibus, sed Episcopali audientia resercentur*, rationem declarat dicens: *Fas enim non est ut divini muneris ministri temporalium potestatum subdantur arbitrio.* Est autem *fas*, teste Isidoro¹, lex divina, quæ et ad Deum pertinet, et ex quadam naturali æquitate descendit; tale igitur sensit Carolus esse jus exemptionis clericorum, cui consonat, quod in Concilio Matiscon. 2, c. 9, *nefas esse dicitur Episcoporum immunitatem violare*, quod in can. 10 ad alios clericos extenditur. Estque attente ponderandum quod in initio illius c. 9 dicitur, *reverendissimos ca-*

¹ Isidor., 5 Etym., c. 2, et c. 1, d. 1.

nonnes atque sacratissimas leges de Episcopali audientia in ipso pene christianitatis principio scitentiam protulisse. Loquitur enim Concilium apertissime de audientia quoad temporales et personales causas, ut statim explicat, et non dicit leges humanas illam introduxisse, sed pro illa sententiam dedisse, utique declarationem juris quasi connaturalis jurisdictionis Episcopalis et ecclesiasticæ exemptionis. Theodosius etiam imperator, ut Ambrosius, epist. 32, alias lib. 2, epist. 13, ad Valentinianum, refert, æque sancivit *in causa fidei, vel ecclesiastici alicujus ordinis eum judicem esse debere, qui nec munere impar sit, nec jure dissimilis: Hoc est* (ait Ambrosius) *sacerdotes de sacerdotibus.* quasi utrumque ejusdem juris divini sit. Quod etiam sensit Constantinus in facto et verbis sæpe repetitis ex Gregorio, lib. 4, epist. 13, ind. 13, alias c. 75; Ruffin., et aliis ecclesiasticis historiis.

21. *Ex sacerdotio legis veteris idem ulterius confirmatur.* — His addi possunt conjecturæ ex jure legis veteris sumptæ. Nam si sacerdotes et Levitæ in illa lege erant a temporali potestate exempti, nemo negabit idem dicendum esse in lege nova ex vi divini juris, saltem naturalis. Tum quia hoc pertinet ad majorem perfectionem sacerdotii legis novæ. Tum etiam quia si talis exemptio in populo Israelitico inventa est, non fuit certe ex lege aliqua humana; nulla enim talis lex vel in Scriptura legitur, vel cum fundamento cogitari potest, præsertim cum hujusmodi leges eo tempore fuerint rarissimæ, quia omnia erant in ipsa Dei lege minutatim præcepta. Colligebatur ergo ex ipso statu sacerdotali, et ex generalibus verbis, quibus Levitica tribus ad illum assumpta est, et donata Deo, et potestati Pontificis omnino subjecta et subordinata; ergo eodem modo colligendum est simile jus divinum in lege nova. Non quia antiquum, prout cæremoniale erat, in lege nova obliget, sed quia illud antiquum jus non in vi cæremonialis, sed in vi moralis ad tale sacerdotium consecutum fuit. Ergo simili modo ex suppositione melioris sacerdotii idem morale jus divinum in lege nova consecutum est. Quod autem illud jus exemptionis fuerit in lege veteri, fit valde verisimile ex modo loquendi Scripturæ, Numer. 3: *Eruntque Levitæ mei*, utique peculiari titulo et donatione. De qua c. 8 dicitur: *Cum Levitæ fuerint coram Domino, ponent filii Israel manus suas super eos; et offeret Aaron debitum munus in conspectu Domini a filiis Israel,*

ut serviant in ministerio ejus. Et infra: *Consecrabis Levitas oblatos Domino, et separabis de medio filiorum Israel, ut sint mei.* Et infra: *Quoniam dono donati sunt mihi a filiis Israel.* Et infra: *Sanctificavi eos mihi, tradidique eos dono Aaron, et filiis ejus de medio populi, ut serviant mihi*, etc. Et similia repetuntur cap. 18, et ad Aaron dicitur: *Excubabunt Levitæ ad præcepta tua.*

22. Ex his ergo et similibus modis loquendi satis probabiliter colligitur, ex vi illius separationis ac deputationis Leviticæ tribus ad ministerium templi, fuisse exemptam a jurisdictione civili, quæ ex natura rei erat in communitate illius populi. Primo, quia populus abdicando a se partem illam, et donando illam Deo, aliqua potestate et quasi dominio se privavit, et illam in Deum transtulit; hæc autem esse non poterat, nisi potestas jurisdictionis, quia non erat alia potestas dominativa in communitate illa respectu illius partis, et consequenter Deus acceptando donationem, speciali titulo illud jus sibi reservavit, et Pontifici illius populi commisit. Secundo, quia ex vi illius separationis immunes facti sunt sacerdotes et Levitæ ab oneribus et muneribus mere sæcularibus et temporalibus, quæ vel possent Levitas a ministerio templi distrahere, vel essent incongrua, et indecentia illi statui. Cujus signum est, quod Numer. 1, quando Deus jussit populum numerari, *Levitæ non sunt numerati cum eis*, quia dixit Deus Moysi: *Tribum Levi noli numerare. Quia Levitæ sacri erant* (ait Joseph., lib. 3 Antiq., c. 11), *et immunes a militia.* Et eadem ratione ab aliis sæcularibus muneribus et tributis, ut sensit etiam Abulens., q. 25, in c. 4 Numer., dicens tribum Levi, cum esset destinata ad ministerium tabernaculi, non potuisse vacare aliis oneribus et necessitatibus populi. Et propterea Levitæ non acceperunt partem in terra promissa, sed loco illius acceperunt jura Sanctuarii, Numer. 18, Deuteron. 18, Josue 13. Hinc addit etiam ibidem Abulens. non fuisse numeratos Levitas cum reliqua multitudine, quia non faciebant cum illis unum populum: *Omnes enim*, ait, *decem tribus erant unus populus; et communicabant cum omnibus, et dividerunt sibi totam terram, et vacabant rebus pure sæcularibus; Levitæ autem in nullo conveniebant cum populo.* Et hinc etiam tribus Levi quasi separata est ab aliis, et præter illam solent duodecim tribus populi numerari. Sic enim in dict. c. 1 Numer., censentur duodecim tri-

bus, excepta Levi, quia, ut notat Josephus supra, pro Levi inter capita trium ponitur Manasses, et pro Joseph ponitur Ephraim, quos Jacob in adoptionem a Josepho impetraverat, Genes. 48.

23. *Cur Scriptura duodecim tantum tribus numeret.*—Estque considerandum, quod licet juxta dictam computationem et adoptionem fuerint tredecim tribus, nunquam in Scriptura nisi duodecim numerantur propter numeri perfectionem. Observatum autem est, quoties tribus numerantur in ordine ad spiritualia, numerari Levi, et aut tribus Ephraim et Manasse reduci ad unam Joseph, ut Genes. 46, et Exod. 28, Deuter. 27; vel excludi aliquam, ut Apoc. 7 omittitur tribus Dan, propter Antichristum. Cum vero recensentur tribus in ordine ad secularia vel temporalia excludi Leviticam, et Manasse ac Ephraim in duas distingui, ut Numer. 1, Deuter. 18, etc., quia in ordine ad temporalia erat tribus Levi quasi separata ab aliis. Atque eodem modo quando sub Jeroboam divisæ sunt duodecim tribus, et duæ, scilicet, Juda et Benjamin manserunt sub Roboam, et reliquæ decem ad Jeroboam transierunt, in illis non numeratur Levi, ut ex 2 Reg. 11, et 2 Paral. 11, aperte sumitur, quia nimirum (ut conjectare licet) illa ad temporale regnum non pertinebat. Ex his ergo probabiliter colligitur exemptio sacerdotalis tribus a jurisdictione regum in lege veteri. Et non parum confirmatur ex auctoritate et potestate præcipiendi data Pontifici illius legis, Deuter. 17, de qua in superiori libro dictum est. Multo ergo majori ratione credi debet talis exemptio in lege nova divino jure clericali statui concessa.

24. *Ultima assertionis declaratio secundæ præfertur.*— Tandem, rejectis prima sententia capite præcedenti relata, et prima declaratione assertionis catholice in hoc capite posita, quæ cum dicta prima opinione coincidit, et conferendo hanc postremam declarationem cum secunda, quod hæc postrema præferenda sit, in hunc modum potest morali ratione declarari. Conveniunt enim duæ illæ declarationes seu sententiæ, privilegium ecclesiasticæ immunitatis esse ex jure divino et humano, cujus ratio reddi potest, quia oportuit tale privilegium esse perpetuum, fixum et immobile, et ideo debuit esse de jure divino, simulque necessarium fuit esse aliqua ex parte mutabile vel variabile, et ideo juri etiam humano aliquo modo subster-

ni debuit. Conjunctio autem utriusque juris circa tale privilegium duplici modo cogitari vel fieri potuit: primo, ut jus divinum tantum remote tale privilegium concedi præciperet, jus vero humanum illud constitueret hominum arbitrio. Secundo e converso, ut jus divinum illud proxime contulerit, commiserit tamen homini ut illud in particulari moderari et accommodare posset. At vero ex his duobus modis hic posterior convenientior est; ergo credendum est isto modo fuisse a Christo datum Ecclesiæ suæ hoc privilegium.

25. *Declaratur minor ex illis duabus proprietatibus, quæ in hoc privilegio considerari possunt, scilicet stabilitas et aliqua varietas; nam prior multo major erit et securior, si hoc privilegium immediate per ipsum jus divinum constitutum sit et concessum. Sic enim per nullam humanam potestatem, sive temporalem, sive ecclesiasticam, poterit omnino auferri, quod ad conservationem ecclesiastici status et reverentiam divino cultui debitam necessarium fuit. Item hoc modo nulla usurpatio vel præsumpta humana præscriptio poterit contra hanc immunitatem prævalere, quod ad cobibendam temporalium regum vim et ambitionem etiam convenientissimum ac pene necessarium fuit. Denique hoc modo etiam ipsi Pastores Ecclesiæ cautiores erunt in mutationibus faciendis in his privilegiis, majorique titulo poterunt importunis precibus principum secularium resistere, ne facultates vel licentias huic privilegio aliquo modo derogantes illis concedant. Posteriori autem parti in usu hujus privilegii necessariæ, nimirum, ut in particularibus casibus, vel personis interdum variari vel mutari possit, sufficientissime provisum fuit, subordinando privilegium potestati Pontificis quoad hanc mutationem ex causa faciendam; ergo hæc fuit convenientissima institutio. Tertia ergo sententia, quæ in hunc modum privilegium hoc declarat, alteri præferenda est.*

26. *Diluantur secundæ declarationis fundamenta.*— Ac propterea non recte æquiparatur hoc privilegium cum aliis observantiis vel cæremoniis ecclesiasticis, quarum institutio in particulari est de jure humano, licet generale præceptum illarum sit de jure divino; est enim in multis dissimilis ratio. Primo, quia illarum institutio per divinum jus fieri non poterat in genere, abstrahendo nimirum a particularibus cæremoniis, quia in-

CAPUT X.

QUOMODO SINGULIS CLERICORUM VEL PERSONARUM ECCLESIASTICARUM ORDINIBUS EXEMPTIO ECCLESIASTICA JURE DIVINO CONVENIAT.

1. *Varii gradus personarum exemptionem gaudentium.*— Ut veritas in superiori capite confirmata magis elucescat, operæ pretium visum est, in singulis statibus seu ordinibus personarum ecclesiasticarum illam explicare, et in singulis proprias rationes hujus privilegii expendere; nam in quibusdam inveniri poterunt majores vel urgentiores quam in aliis, licet in omnibus sufficientes sint. Varii ergo distingui possunt gradus ecclesiasticarum personarum sub Petro; nam de Petro et ejus successoribus jam diximus. In primo ac præcipuo gradu fuerunt alii Apostoli a Petro; in secundo sunt Episcopi, qui Apostolis non ut Apostolis, sed ut Episcopis successerunt. Sub his sunt sacerdotes, ex quibus quidam sunt parochi, et pastores animarum, alii sunt simplices sacerdotes, vel omnino, vel in aliqua dignitate constituti. Sub sacerdotibus sunt inferiores clerici in sacris, et sub his alii in minoribus ordinibus constituti, conjugati vel non conjugati. Ac denique sunt aliæ personæ, quæ, licet ordinem aut tonsuram non habeant, ratione status ecclesiasticæ censentur, et privilegio canonis gaudent. De his igitur omnibus sigillatim dicendum est.

2. *Prima opinio negans.*— *Primum fundamentum.*— Primum dubium est, an Apostoli extra Petrum habuerint hoc privilegium, ita ut jure licuisset non parere imperatoribus, si facto possent; et e converso magistratus sæculares injuste eos judicarent propter usurpatam jurisdictionem, nisi forte ignorantia privilegii eos excusaverit. Rex enim Angliæ, in Præfatione, pag. 139, constanter negat hanc Apostolorum exemptionem dicens, *primitivæ Ecclesiæ temporibus nunquam id fuisse in dubium revocatum.* Quam sententiam aliqui etiam Catholici, saniore quidem mente, et non cum tanta exaggeratione defendunt. Quibus favere videntur Chrysostomus, et Theophylact., ad Rom. 13, dicentes etiam Apostolos non eximi ab obedientia et subjectione magistratum temporalium; et loquuntur non solum quoad vim directivam, sed etiam quoad coactivam, prout Apostolus etiam loquebatur. Et inter alics auctores modernos hoc expressius docuerunt Albertus